

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, v Ljubljanski ulici 11. (biskarna 1. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.60, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Izšlo sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 449.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 2. decembra 1912.

Leto II.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in slane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:	
celoletna	K 21.60
polletna	10.80
četrtletna	5.40
mesečna	1.80
Za Nemčijo:	
celoletna	K 26.40
polletna	13.20
četrtletna	6.60
mesečna	2.20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. administraciji in tobakarnah.

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani.

OTON BAUER:

Balkanska zveza.

Nacionalni boj v Makedoniji je povzročil, da so se Grška, Bolgarija in Srbija smrtno sovražile. Njihovo medsebojno sovražstvo je bilo najboljši poročilo za obstoj turškega gospodarstva v Makedoniji. Leta 1878. je protestirala Grška proti veliki razširitvi, ki jo je hotel mir v San Stefanu privoliti Bolgariji. Leta 1885. je bil Milan, ki se je s ponosom imenoval »kralja srbskega in makedonskega« v prosti bitki premagan od Bolgarije. Ko je bila v letu 1897. Grška od Turčije premagana, sta ostali Bolgarija in Srbija nevtralni. Leta 1908. je Bolgarija postopala sporazumno z Avstro-Ogrsko, da bi si priborila popolno neodvisnost od Turčije, med tem ko je bila Srbija potisnjena vsled aneksije Bosne v smrtno sovražstvo proti Avstriji. Šele dogodki zadnjih let so približali Grško in Srbijo k Bolgariji.

Leta 1896 je izbruhnila na Kreti meščanska vojna med Grki in Turki. Grki otoka Krete so se odločili za priklonitev otoka h Grški. Grško brodogradje je izkrcalo čete na otoku. Nato je Turčija napovedala Grški vojno (mesece aprila 1897). Grške čete so bile premagane. Priklonitev Krete h Grški je bilo preprečeno. Ali velesile so tudi preprečile, da bi se znova upelelo turško gospodarstvo na otoku. Kreta je postala samostojna država z lastnim parlamentom in lastno zakonodajo. Evropske čete so zavzele otok in vzdrževale tamkaj red. Grki na Kreti pa so se trudili še vnaprej, da bi dosegli zvezo z grško državo. Po aneksiji Bosne je krečanski parlament znova sklenil priklonitev h Grški. Turčija je Grški zopet grozila z oboroženo silo, ali Grška se ni mogla spustiti v boj s Turčijo, ker je bila ta v premoči. Tako je zagazila v ponižujoč položaj: dasiravno hrepeni Kreta po združitvi z grškim kraljestvom, dasiravno plačala na vseh javnih poslopih krečanskih grških zastava, se Grška vendar ni upala otoka zasedati. To ponižanje je povzročilo grško vojaško revolucijo leta 1909. Toda revolucija ni začetkom nič izpremenila razmerja moči. Postavila je Venizelosa, vodjo grške stranke na Kreti, za gospodarja Grške. Ali tudi on je moral zabraniti vstop poslancem, ki jih je odpustila Kreta v grški parlament. Tako se je morala Grška bližati Bolgariji, da bi v zvezi z najmočnejšo balkansko državo v vojni proti Turčiji izvojevala aneksijo Krete.

V vojni za Tripolitanijsko je zavzela Italija nekaj otokov na egejskem morju. Tudi na teh otokih stanujejo Grki. Tudi tu se je pričelo — kakor prej na Kreti — nacionalno gibanje, ki zahteva priklonitev h Grški. Tako je Grška še v večji meri posvetila svojo pozornost otokom na Egejskem morju.

Nasprotno pa je Makedonija izgubila za Grško svoj stari pomen. Propaganda eksarhata je spremenila »slovansko govoreče« Grke v deželi v narodno zavedne Bolgare. Grška še lahko upa, da si pribori v boju proti Turčiji nepomešano grško jezikovno ozemlje v Epiru in Tesaliji; Makedonijo pa mora prepustiti Bolgarom. V trenutku, v katerem se je Grška odrekla Makedoniji, ni obstajalo med njo in Bolgarijo nič tako zanimivega nasprotstva več. Tako so bili ustvarjeni predpogoji za zvezo obeh držav.

V istem času so se izpremenili tudi odnosi Srbije do Bolgarije. Vsled razdora gospodarskih odnosov med Avstrijo in Srbijo je bila Srbija prisiljena iskati si mesta ob strani Bolgarije.

Srbija je država brez morja, obdana od Avstro-Ogrske. Na zahodu meji na Bosno, na severu na Ogrsko. Tako je glede izmene svojega blaga navezana na našo monarhijo: njej mora prodajati živino in blago, od nje dobivati industrijske izdelke. Ta izmena blaga pa je bila v zadnjih letih občutno ovirana. Dne 9. avgusta 1892. med Avstro-Ogrsko in Srbijo sklenjeno trgovsko pogodbo je Avstrija odpovedala leta 1905. Ob veljavo je stopila 1. marca 1906. Pri razpravah o sklenitvi nove trgovinske pogodbe je stavila Avstro-Ogrska naslednje pogoje: 1. uvoz žive živine v Avstrijo bi moral popolnoma prenehati. 2. Dovolj se samo omejen uvoz mesa. 3. Odstranile naj bi se vse koncesije, ki

so bile poprej Srbiji dovoljene v obmejnem prometu. Avstro-Ogrska se je torej branila, kupovati od srbskih poljedelcev in živinorejcev njihovo blago; srbski kmetje so bili oropani najvažnejšega trga za razpečevanje svojega blaga. Vsled tega je prišlo leta 1906. samo do sklenitve provizorne trgovinske pogodbe. Šele 14. marca 1908. je bila zopet podpisana pogodba, ki je pripuščala, da se upelje v Avstrijo meso od 35.000 glav goveje živine in 70.000 prašičev. Ta pogodba je stopila v veljavo 1. septembra 1908. Ali že 31. marca 1909. je bila zopet razveljavljena zaradi ugovora avstrijskih in ogrskih agrarcev. Nastopil je čas, ko ni bila v veljavi nobena pogodba: srbski kmetje niso mogli nič več izvažati svojih izdelkov v Avstrijo. Šele 24. januarja 1911 se je mogla uveljaviti nova trgovinska pogodba. Po tej pogodbi je upeljava srbskega mesa v Avstrijo omejena na meso 15.000 glav goveje živine in 50.000 prašičev. Tako je odvzela agrarna avstro-ogrska trgovinska politika srbskemu kmetijstvu njegov najvažnejši trg za razpečevanje. Zato je Srbija prisiljena iskati si potov do novih trgov. V ta namen si hočejo srbski kmetje izvojevati pot do morja, da bi svoje izdelke lahko izvažali po morju v Italijo, na Francosko in Angleško.

To stremljenje podpira srbska buržvazija. Pospeševati hoče razvoj srbske industrije potom merkantilistične politike po zgledu Rumunske in Bolgarije. Toda to ji je nemogoče, dokler je Srbija prisiljena zmanjševati carino na avstrijske industrijske izdelke, da si pridobi od monarhije vsaj malih dovoljenj za svoj agrarni izvoz. Velikopotezna merkantilistična politika v Srbiji bo šele mogoča, kadar bo njeno poljedelstvo neodvisno od Avstrije. Zato sili tudi srbska buržvazija k morju.

V zadnjem desetletju je nastalo v Srbiji mnogo industrijskih obratov: pivovarne, žgarnjarne, parni mlini, tovarne za sladkor, opelkarne tovarne za usnje, tkalnice, predilnice, tovarne za milo, za vžigalce. Te obrate je ustanovil inozemski, ne avstrijski kapital. Srbija se je morala zavezati, dobavljati blago, predvsem stroje, od industrije onih dežel, ki so ustanovile v deželi tovarne. Nemčija, Francija, Italija, Belgija so zagotavljale svoji industriji trg, ki ga je prej obvladala Avstrija. Avstrija teh odnosov ni mogla s pomočjo dobrih trgovinskih pogodb obrniti sebi v prid, ker ji tega agrarci niso dovolili. Zato je skušala varovati svoj kapital z drugimi sredstvi. Leta 1906. je izjavila avstrijska vlada, da ne bo razpravljala s Srbijo o trgovinski pogodbi, ako se le-ta prej ne zaveže, da bo kupovala železnični material samo od avstrijskega železarskega kartela, kanone samo od avstrijskih Skodovih tovarn, in sicer tudi tedaj, čeprav bi Srbija lahko dobila iz drugih držav cenejši železnični material in boljše kanone. To nasilje avstrijske vlade v službi avstrijskega velekapitala ni leta 1906. samo preprečilo razprav o trgovinski pogodbi; utrdilo je v Srbiji prepričanje, da bi morala mala dežela živeti v dušični odvisnosti, ako se ji ne posreči osvojiti si »koridorja do morja«.

Najprej je hotela Srbija v letu 1906. skleniti carinsko zvezo z Bolgarijo: Srbija in Bolgarija naj bi tvorili skupno carinsko ozemlje. Toda ta načrt se je izjalovil vsled ugovora Avstro-Ogrske. Avstrijska vlada je prisilila Srbijo, da niso vže sklenjene pogodbe predložili skupščini. Pot na vzhod je bila zaprta. Srbija je skušala dobiti si pot na zahod: leta 1908. je zahtevala gradbo donavsko-adrijske železnice, ki naj bi vezala Beograd in Niš z Barom. Toda tudi tu je našla na odpor Avstro-Ogrske. Tako Avstrija tiči za vrat srbsko narodno gospodarstvo: Avstrija sama ne jemlje od srbskih kmetov njihovega blaga in jim poleg tega tudi ne dovoli, da bi si na vzvodu ali zahodu odprli pot k drugim trgov za razpečevanje njihovega blaga. Tako je ostalo Srbiji samo eno upanje: priboriti si z orožjem v roki »koridor do morja«, pa najsí že pelje ta pot preko Sandžaka in Črne gore, preko Stare Srbije do kakega albanskega pristanišča ali pa preko Stare Srbije do Soluna.

V večjem delu Makedonije je zmogala propaganda eksarhata. Tam ima Srbija le malo upanja. Zato se je odločila, da prepusti Makedonijo Bolgarom, se zadovolji s Staro Srbijo in osredotoči vse moči na izvojevanje pota k morju. S tem, da se je odpovedala Makedoniji, je bilo odstranjeno interesno nasprotstvo med Srbijo in Bolgarijo in zveza med obema državama je postala mogoča.

Tako sta se Grška in Srbija približali Bolgarom. Ruska diplomacija je izrabila ugodni položaj. Izza aneksije Bosne se je neprestano trudila upostaviti balkansko zvezo, ki naj bi na eni strani oslabil Turčijo, da bi tako Rusija lahko dobila priložnost priboriti si prehod skozi Bospor; na drugi strani pa naj bi združila balkanske države proti Avstriji, tekmovalki Rusije. Pod vodstvom Rusije je bila sklenjena med Bolgarijo, Grško in Srbijo zveza, ki se ji je pridružila tudi Črna gora, vazalinja Rusije.

Sedaj je balkanska zveza nestrpno pričakovala ugodne ure. Dogodki zadnjega leta so jo prinesli. Turčija je bila oslabiljena vsled vojne za Tripolitanijsko, vsled albanske vstaje, končno vsled notranjih bojov v armadi, ki so povzročili padec mladoturkov. Evropska diplomacija, sama si v laseh zaradi nasprotstva med Ru-

sijo in Avstro-Ogrsko, med Nemčijo in Anglijo, ni mogla preprečiti vojne.

Če bi smeli dogodke na Balkanu motriti osamljene, ne oziraje se na stremjenja in na boje velikih kapitalističnih držav, bi morali želeti balkanski zvezi zmage. Zakaj njena zmaga bi pomenjala za balkanske narode gospodarski in socialni, narodni in kulturni napredek. Toda usoda balkanskih narodov se ne odloči na makedonskih bojnih poljih. Kajti polom Turčije bi prizval na bojišče velesile, ki hrepene po njeni dedščini. Obstojna nevarnost, da pahne zmaga balkanske zveze vse evropske narode v pogubo, da izzove nevarnost vojne velesil in da izroči balkanske narode osvojevanja želnemu imperializmu Rusije, Avstrije in Italije. Zmaga Turčije pomenja nadaljevanje fevdnega izsesavanja in tujega turškega gospodarstva v Makedoniji. Zmaga balkanske zveze pomenja vojno nevarnost za vso Evropo.

(Prevedel J. G. c.)

Dr. Adler o avstrijski politiki.

(Govor v poslanski zbornici dne 28. novembra.)

Obžalujem, da se peča poslanska zbornica sedaj s proračunskim provizorijem. Ob dobri volji odločilnih faktorjev bi bilo pač mogoče dokončati proračunsko razpravo, ako ne bi vlada proti volji te zbornice tako pozno predložila proračuna in ako ne bi v proračunskem odseku zavlačevala ob blagohotni asistenci vlade posvetovanj stranke, katerih nagibi so nepoznani in nepojmljivi, kakor so nepojmljivi sklepi vlade. Žal, da te stranke ovirajo tudi rešitev proračunskega provizorija in nerazumljivo je, komu naj koristi, da dajejo vladi pretežno roke za razpust te zbornice, kadar ji postane neprijetna. Nerazumljivo je, komu naj koristi, ako nam je v sedanjem, za avstrijske narode izza desetletij gotovo najvažnejšem trenutku

edina tribuna, ki jo imamo

za zaščito naših življenjskih interesov, odvzeta ali pa preobložena z govori, ki niso s temi življenjskimi interesi v nobeni zvezi. Ne razumemo, da se gibljejo ravno Jugoslovani v teh, dejal bi, samomorilnih tendencah in tem manj razumemo vlado, ki se ne gane, da bi odstranila to cokolito in ki se narobe naravnost trudi, da parlament ne pride do rednega dela. Za zgled navajam le obnašanje vlade napram reformni poslovniku. (Pritrjevanje socialnih demokratov.) Vse stranke so se brzdale in žrtvovale, da ustvarijo v interesu parlamenta reformno poslovnik, da rešijo parlament iz močvirja; ampak vlada uganja če ne odkrit odpor, vsaj pasivno resistenco. In potem prihaja grof Stürgkh in deklarira o svojih parlamentarnih čutilih in o svoji ljubezni za parlament! Ker avstrijska vlada sluti, da je reforma poslovnika delo, ki ojači parlament.

zato je ne mara.

(Živahno pritrdjevanje socialnih demokratov.) Z mnenjem, da danes, v tej resni uri, ni povoda govoriti o notranji in vnanji politiki, se ne skladam. Vsak častnikar, vsak človek ima pravico, da izpove svoje mnenje, le parlament naj bi ne imel pravice — ne glede na to, da ima vsaka samozaveznata stranka iz ljudstva dolžnost, da govori in sodoča o usodi ljudstva? (Živahno odobravanje socialnih demokratov.) Vzlic zgodovinski važnosti in odločitosti sedanjega trenutka ne bi bilo prav, ne možato in ne vredno parlamenta, da ne bi vsaj z nekaj besedami označili notranje politike. Kaj naj rečemo o vladi, o državi, ki prav gotovo ne ve, kaj hoče na polju notranje politike? Najvažnejša vprašanja, ki so bila še pred nekaj tedni na vrhu, so se pogreznila. Kje je češko-nemška sprava, ki naj bi bila življenjski motiv tega ministrstva? Zdi se, da je bila le življenjska laž ministrstva za nekaj tednov. Ministrstvo je vsled rešitve brambne reforme brez vse politične vsebine.

brez programa je in brez eksistenčne pravice.

Mi, ki moramo v prvi vrsti postavljati velike socialne politične naloge parlamenta, zakonodaje in uprave, zastavljati velika vprašanja svobode v zakonodaji in upravi, mi pravimo, da sovražnejše in siromašnejše vlade že dolgo ni bilo. Ni slučaj, da je ta vlada z upravnimi odredbami ustvarila na polju **količijske pravice** razmere, kakor jih ni bilo že več desetletij, da s pomočjo vdane večine ustavlja socialno politično zakonodajo. Delovni svet in socialno politični oddelek trgovinskega ministrstva sta brez vseh sredstev. Sekcijski načelnik Mataja je moral — mislim, da z rečico v obrazu — priznati, da v proračunu ni denarja za anketo o delu v neprekinjenih obratih. (Čujte! Čujte! med socialnimi demokrati.) »Soziale Rundschau«, zbornik materiala, ne more izhajati naprej, ker ni denarja. (Čujte! Čujte! med socialnimi demokrati.) Ako čuje Leon Bourgeois ali grof Posadowski na kongresu, da Avstrija nima denarja, da ohrani to publikacijo, je državnemu kreditu nevarnejši, nego marsikatera raca, ki si izleže na borzi ali v nje sosesčini. Ta politika ni le morilna in škodljiva za delavce, temveč kompromitira in blamira državo doma in v tujini. (Odobravanje socialnih demokratov.)

Jutri bo zopet seja komunalnega odbora. Kot član se udeležim dolžnosti zvest te seje,

ampak brez upanja na uspešnost te seje, ker poznam, kaj hoče dr. Hochenburger, kaj more in kaj sme nemški »Nationalverband«. Ravnanje s časopisjem je najzanesljivejši barometer politične svobode. Izza časa Schönborna ni bilo takega preganjanja časopisja, takega nepremišljenega in nezmisljega konfisciranja kakor pod justičnim ministrom Hochenburgerjem. Saj se pripravljajo celo oživitve davno smrti izročene § 23. Pokop tega mrtvaka je zvezan s pogoji, ki jih avstrijski parlament ne more odobriti — tako je bilo misliti vsaj do predvčerajšnjim. Pogoj, ki ga vlada izrecno postavlja za odpravo takozvanega objektivnega postopanja in prepovedi kolportaje, je omejitve porot za tiskovne delikte in odprava imunitiranja tiska v parlamentu — poslednji pogoj je veliko hujši, ker uničuje zadnji ostanek tiskovne svobode v Avstriji. S tem prihajam k stvari, ki ste jo včeraj naredili. Ako

izda justični minister državnim pravdnikom ukaz, da konfiscirajo manifest,

je navsezadnje razumljivo. Da državni pravdniki konfiscirajo vseprek, je razumljivo. Eni konfiscirajo prvo polovico, drugi drugo polovico, tretji — najbistrejši, ki poznajo svojega Hochenburgerja — si mislijo, gotovo je gotovo, in konfiscirajo vse. (Veselost med socialnimi demokrati.) O socialističnem svetovnem gibanju sodi človek lahko, kakor mu je drago; dovoljeno je, da je človek nasprotnik socialnih demokratov. Kar pa bi med pametnimi Evropejci ne smelo biti dovoljeno, je preziranje, da je šlo za resno in važno reč, preziranje, da so se sešli

v Bazileji zastopniki milijonov in milijonov ljudi iz vseh dežel in narodov,

recimo, zastopniki zapeljancev, in da so po svojih zaupnikih — zapeljivcih, bedastih in omejenih ljudeh (Veselost) — o najtežjih evropskih vprašanjih izdelali enoten in podroben votum, ki bo izdan v vseh jezikih in čitan v milijonskih izdajah po vseh deželah. (Konec prih.)

Obleganje Sofije.

»Avantijev« vojni poročevalec, sodrug Eugenio Guarino, piše iz Sofije:

Govore o obleganju Odrina po bolgarskih četah. Ali Sofija, glavno bolgarsko mesto, je prav tako oblegana. Vojno pravo vlada tukaj.

Ko se je vlada odločila k velikemu koraku vojne, so izšli zaporedoma štirje kraljevi ukazi. Prvič splošna mobilizacija, drugi obredno stanje v Sofiji in po vsej Bolgarski, tretjič moratorij za trgovino in četrtič prepoved žitnega izvoza.

Kakor je videti, ne obstane ta nova, elegantna in skeptična država sredi pota. Vse ali nič. To tako podjetno meščanstvo se ne ustraši bedaste zapreke — ustave. Da dokonča svoje dejanje, hoče imeti svobodne roke in izroči vso državo armadi. Vojno sodišče pričinja.

Ta naredba je bila pravzaprav nepotrebna. Razen pri socialistih, ni bilo nikjer močnega odpora proti vojni, ker je bil stroj pravzaprav pripravljen — z geslom »osvobojevanje macedonskih bratov«. Ali brez obsednega stanja bi ne bila stvar tako popolna in tudi ne tako veličastna. Država, ki hoče biti velesila, mora tudi pokazati, da se zna braniti proti »notranji nevarnosti«.

Prav gotovo bo vsakdo, ki je navajen, da preišče vsako zadevo do temeljev, brez obotavljanja rekel, da je bilo razglašeno obsedno stanje z edinim namenom, že v kalu zadušiti vsak neprijeten glas v času neizogibnih sleparstev dobavateljev. Vlada seveda ne priznava tega.

Ponavljam še enkrat, da velja tukaj geslo — vse ali nič. Ali hočete izvedeti, kako uporabljajo vojaške oblasti moč, ki so jo dobile vsled obsednega stanja? Pričenjam s poveljem generalnega štaba (cenzurni oddelek) na vse pisatelje, izdajatelje, tiskarje itd., povelje, ki mi ga je cenzurni urad takoj vljudno izročil, kakor vizitnico bolgarske svobode, z vabilom, da ga natančno upoštevam:

»V vojnem času ne sme priobčevati časopise drugih informacij kakor one, ki jih dobi od večjega ministrstva.

Prepovedano je priobčevanje člankov, ki bi nepovoljno uplivali na razpoloženje armade in javnega mnenja.

Priobčevanje števila mrtvecev in ranjenec, ter imen mrtvih in ranjenih voditeljev čet, je prepovedano.

Prepovedana je kritika dejanj voditeljev čet ter izražanje mnenj, ki bi utegnile škodovati njihovega ugledu.

Člankov, v katerih se zahteva konec vojne, ali v katerih se razmotriva korist posledice končane vojne, se ne sme objavljati.

Slike in risbe, ki smešijo voditelje čet, so prepovedane.

Vsako poročilo o morebitnem porazu ali umikanju naših čet je prepovedano. Zalostne dogodke, kakor n. pr. železniške nezgode, velike požare itd. je prepovedano priobčevati, prav tako tudi nastop kužnih bolezni v armadi ali v deželi. Tiskati se ne sme ne oklicev, ne vabil k shodom, ki imajo namen, da zahtevajo konec vojne.

Kjer ne upošteva teh odredb, proti temu se bo postopalo po vojnem pravu!

Ali še več! Vsa pisma, tudi zasebna, ki jih odpošiljajo poštni uradi, so odkazana tej cenzuri. Ustanovili so poseben urad, kjer odpirajo, čitajo in pridržujejo pisma. In veste, kdo sodeluje pri tem plemenitem volunstru. Izbran zbor profesorjev in dijakov se je ponižal toliko!

Mera še vedno ni polna. Policija naznanja slavnemu občinstvu, da se ne sme, tudi zasebno ne z nikomur pogovarjati ne na cesti in ne v kavarni o vojski drugače, kakor s pohvalnimi besedami. In poleg se pristavlja odredba, da oblastveni organi hodijo okoli in prisluškujejo zasebnim pogovorom, da poročajo o njih!

Silen, uničujoč vihar je bilo vpoklicanje vojaštva. Vsak zdrav možak je tukaj od 19. do 45. leta vojak, vsakega so poklicali pod orožje. Iz armade, broječe 45.000 mož, so tako improvizirali armado 310.000 mož. Posledica tega je, da tukaj nič več ne funkcionira. Poljsko delo je prekinjeno, tovarne zaprte, sodišča mirujejo, poduk ustavljen. Bolgarijo označimo le tako: Neizmerno vojaško taborišče preko mej, neizmerno bolnišnica v notranjosti.

Seveda so pravi boritelji le delavci, drugi gospodje — izvzemši oficirje — so dobili delo pri pomožnih službah. Pri komisarjatu, ambulancah, skladiščih, generalnemu štabu je velik del »intelektualnih« in nihče ne obsoja tega. Kje bi bili sposobni kmetje in delavci za taka delikatna opravila?

Zato miruje vse delo. Neznosna beda vlada med ženstvom in deco in koliko je že vdov in sirot, ki še ne vedo tega. Prvi čas se ni nihče zmenil za vso to bedo. Ali potem so prihajali tako grozni kriki bede iz kmečkih okrajev, da niso mogli več spremljati tega problema. In veste, kako so rešili ta »problem«? Sofijska občina je dala 60.000 frankov za ubožce — s tem je bila stvar končana. Zdaj ne misli nihče več na to, ker je v ospredju še mnogo težavnejše vprašanje, skrb za ranjence.

Tukaj je bila dobra sanitetna organizacija. Na vse so mislili, ali kdo bi bil pričakoval, da bo vojna tako nagla, tako silno krvava? Kdo bi bil mislil, da bo treba v teku 20 dni skrbeti za 5000 ranjencev izpred Lozengrada, za 3000 izpred Odrina, za 8000 izpred Ljule Burgasa? In niso bile še končane priprave za sprejem teh žrtev, že je prišlo uradno obvestilo, da je v bitki Corlu-Viza ki je bila najstrašnejša, najbolj krvava, 15.000 ranjencev v štirih dneh. Kako skrbeti za te? Ali problem je še težavnejši če pomislimo, da jih niti ni bilo mogoče transportirati v Sofijo! Bolgari so sicer osvojili železnico Carigrad-Sofija, ali ta posest je prekinjena prav v sredi: Odrin, ki je še v rokah Turkov. Železnice torej ne morejo uporabiti za prevažanje ranjencev in prepeljati jih morajo najprej po majhni železnici iz Lozengrada in potem na vozovih po strašnih cestah. Pot na vozovih traja nad en dan. Kakšna je usoda teh nesrečnikov, tega mi ni treba pripovedovati. Gotovo pa je, da umrje veliko število ranjencev in groznih mukah na cesti.

Omenil sem strahotno vojno pri Corlu-Viza. V Sofiji so pripovedovali strašne reči, ki so se dogodile tamkaj, a ministrstvo je molčalo. S tem je naraščala bojazen in že so govorili o porazu! A potem je prišlo poročilo o popolnem porazu Turkov. Pričakoval sem velike izbruhe veselja in običajne demonstracije. Ali nič! Popolna ravnodušnost! V Italiji so se zbirali okoli vsakega Arabca in ga preganjali sedem dni in mladina je imela izgovor za počitnice. In tukaj so govorili komaj v krogih, ki se bavijo s politiko, o največji bitki vse vojne! Zakaj? Morda za to, ker smo že vajeni zmag, morda pa tudi za to, ker obtežuje vest vendarle preveč onih 15.000 Bolgarov in 50.000 Turkov, ki so padli v bitki, da bi prireiali patriotska razveseljevanja.

Ljubljana in Kranjsko.

— Ljubljanski občinski svet bo imel redno sejo v torek, dne 3. decembra 1912 ob šestih zvečer v mestni dvorani. Dnevni red: A. Javne seje: I. Naznanila predsedstva. II. Odobrenje zapisnika zadnje seje. III. Personalno-pravnegega odseka poročila: 1. o volitvah štirih zastopnikov in štirih namestnikov občinskega sveta v c. kr. mestni šolski svet; 2. o dopisu deželnege odbora glede naprošene inkorporacije občine Spodnja Šiška k mestni občini; 3. o dopisu županovem glede uvedbe kanal-skih pristojbin. IV. Finančnega odseka poročila: 1. o nenadni škronaciji mestne blagajne; 2. o dopisu županovem glede uvedbe posebnega davka na žganje in žgane opojne pijače; 3. o proračunu mestnega loterijskega posojila in amortizacijskega zaklada tega posojila za leto 1913; 4. o proračunu ustanov za leto 1913; 5. o proračunu mestnega ubožnega zaklada za leto 1913; 6. o prošnji najemnika kopalnice v Kofčiji za delni odpis letošnje najemščine; 7. o samostalnem predlogu obč. svetovalec Jegliča in Likozarja glede draginske doklade mestnim učiteljem; 8. o samostalnem predlogu obč. svetovalec Rojine glede zvišanja aktivitetne doklade mestni policijski straži. V. Stavnega odseka poročila: 1. o dopisu županovem glede oddaje del za nove mostove čez Ljubljano; 2. o dopisu mestnega stavbnega urada glede konečne kolodajacije stavbe IV. mestne šole na Prulah. VI. Šolskega odseka poročila o samostalnem predlogu obč. svetovalec Jegliča glede uporabe šolskih telovadnic izključno v šolske namene. VII. Klavničnega ravnateljstva poročila: 1. o proračunu mestne klavnice za leto 1913; 2. o poročilu ravnateljstva o raznih nedostatkih v mestni klavnici. VIII. Direktorja mestnega vodovoda in elektrarne poročila: 1. o proračunu mestnega vodovoda za leto 1913; 2. o proračunu mestne elektrarne za leto 1913; 3. o poročilu ravnateljstva glede premembe §§ 3. in 6. vodovonega pravilnika; 4. o prošnji po-
bestnikov ob Cesti v Rožno dolino za elektri-

čno razsvetljavo; 5. o samostalnem predlogu obč. svetovalec Likozarja glede naprave javnega vodnjaka ob Dolenski cesti; 6. o samostalnem predlogu obč. svetovalec Likozarja glede podaljšanja električne razsvetljave na Izanski in Dolenski cesti. IX. Samostalni predlogi: 1. obč. svetovalec Tomaž Novak glede ureditve poti na Rakovo jelšo in Kravje poti proti Lipam; 2. obč. svetovalec Ivana Štefeta: a) glede uvedbe kuharskega in gospodinskega tečaja na mest. dekliških ljud. šolah, b) glede plačevanja mestnih davščin po poštinih položnicah. — B. Tajne seje: I. Naznanila predsedstva. II. Odobrenje zapisnika zadnje seje. III. Personalnega in pravnega odseka poročila: 1. o prošnji nekega magistratnega uradnika za stalno upokojitev; 2. o prošnji nekega magistratnega uradnika za šestmesečni dopust; 3. o prošnji nekega magistratnega uradnika za trimesečni dopust. IV. Šolskega odseka poročila o prošnji nekega učitelja na mestnem dekliškem liceju za vstetje let in stalno potrditev v službi. V. Obrtnega odseka poročila o prošnji za razne obrtne koncesije.

— Slabe delavske razmere pri zgradbi belokranjske železnice. Odkar se je pričela zgradba belokranjske železnice, se je začelo novo poglavje delavskega trpljenja. Večina delavcev je Dalmatincev in Hrvatov, ki hodijo leto za letom od ene zgradbe k drugi. Oddaljeni so tako od pravega delavskega gibanja in primanjkuje jim časa, da bi se izobrazili. To dobro vedo podjetniki in zato jih tem predržnejše izkoriščajo. Mezde so tako nizke, da delavstvo komaj in komaj živi ob tej draginji. Za delavsko varstvo je najsilabej preskrbljeno. Nezgoda sledi nezgodi. In ko bo železnica dokončana, bodo odšli podjetniki z dobro napolnjeno možno denarja, delavstvo pa s pohabljenimi udi in oslabiljeno. Tudi državo zadene velik del krivde, ker sklepa pogodbe s podjetniki, ne da bi se ozirala na koristi delavstva. Vlada dovoljuje umazano konkurenco med podjetniki, a škodo trpi delavstvo. Belokranjsko železnico gradi več podjetnikov, med katerimi se zlasti odlikuje Biederman, ki gradi progo od Dolnih Laz do Prelog. Ko so videli njegovi delavci, da presega izkoriščanje že vse meje, so nastopili edino pravo pot, pot v organizacijo. Žal, da so k zvezi kamnarskih delavcev, pristopili šele sedaj in da niso še leto dni organizirani. Zveza se pa je takoj lotila posredovanj med podjetnikom in delavci. Na pismo, ki ga je pisala zveza Biedermannu, je ta seveda odgovoril, da se godi delavcem pri njem kar najbolje. A ko je na to odpotoval na progo tajnik zveze, je videl da so bile Biedermannove besede — res le besede. Tajnik, sodrug Ivančan je poizvedoval po vzrokih slabih mezd in nevdržljivih razmer, a nikogar ni dobil, ki bi mu odgovarjal na njegova vprašanja. Vodja je šele nastopil službo in ni še vpogledal mezdnih list, nadznenen v Noyem mestu se je istokotno izgovarjal, da ni doslej še pregledal mezdnih list, čeprav je že od začetka gradbe vodil vsa dela. Tako so se izgovarjali in končno je nadinženir obljubil, da bo izvedel preiskavo. Na svojem poizvedovanju ni mogel tajnik za enkrat več doseči. Prepričal se je tudi, da z delavstvom grdo postopa predelavec Copič in pišač, ki je bil prej premikač na železnici. Tema dvema je pa pošteno zabičal, da so delavci tudi ljudje in da se z njimi ne sme ravnati tako kakor s psi. Svetujemo tema dvema še enkrat, da spremenita svoje postopanje drugače bo poseglo naše delavstvo po drugih sredstvih. Delavstvu na belokranjski železnici bodi pa tale opomin: Čim bolj je delavec potrpečljiv čimbolj se slepo pokori, temveč mu nalaga podjetnik na pleča. Zatorej, zavrinate se in ne pozabite, da je delavec, ki le topo opravlja svojo službo pri podjetniku, slab delavec. Njegova dolžnost je, da stopi v krog onih delavcev, ki se zavedajo tudi svojega človeštva, ki se združujejo v organizacijah. Le organizacija povzdigne njegovo življenje.

— Kaj vse je za ljudstvo dobro! 23. novembra sta vstopila v Žalni dva kmeta v železniški voz in se takole pogovarjala: »Ali si prodal kravo, ki je že dve leti krvomočna?« — »Prodal, ampak 70 goldinarjev sem izgubil, kakor kraljar.« — »Komu pa?« — »V mestu jo seveda ni nihče maral, ampak M. K. v Zeleni jami mi jo je pa rad odkupil.« — K. je močan-ski liberalce in njegova žena upije ob vsaki priliki »za ajzenponarje in za Udmat so tud' stare šavre dobre«. Kje je okrajno glavarstvo in mesogled, da pustita prodajati bolno živino?

— Občni zbor »Vzajemnosti« Vič-Glince, ki se je vršil preteklo soboto v gostilni pri Travnu, je bil povoljno obiskan. Ko je predsednik sodrug Hrovat naznanil dnevni red, je poročal o delovanju načelstva in je povdarjal, da se glinška podružnica lepo razvija, vendar pa bi se še marsikaj lahko doseglo, če bi člani ne nalagali vsega agitatoričnega dela odboru. Podružnični tajnik sodrug Sluga poročal, da je imel odbor v poročevalni dobi 6 rednih in 7 izvanrednih odborovih sej. Nadalje da so se v tem času vršile 3 veselice in ena dramatična predstava. Vse priredbe so prinesle podružnici lep moraličen in gnoten uspeh. Blagajnik sodrug Buda je podal blagajniško poročilo, katerega so navzoči brez debate vzeli na znanje. Kot član nadzorstva je sodrug Colnar poročal, da je nadzorstvo račune in blagajno vsak mesec kontroliralo ter je bilo vse v najlepšem redu. Predlaga absolutorij, ki je bil enoglasno sprejet. V novi odbor so bili izvoljeni sledeči sodrugi: Predsednik s. O. Hrovat, blagajnik Puh, zapisnikar Sluga, v ostali odbor in nadzorstvo pa: Ogris, Bradač, Colnar, Miš, Korosec, Erjevc, Magister. Nato je povzel besedo sodrug Lehpaier, ki je v jedrnatih besedah spodbujal člane k agilnejšemu delu ter k složnemu nastopu. Pozival je navzoče, da naj se z vso vmeno poprimajo pred kratkim vstanovljenega tamburaškega zbora, ki je velika pridobitev za glinško in viško delavstvo. Splošno pritrjevanje, ki je sledilo govoru sodruga Lehpaierja nam je zagotovilo, da bodo naši sodrugi gotovo upoštevali njegove besede. V

debatu so nato posegli še nekateri sodrugi, kar je znamenje, da je naše delavstvo živo zavetno. Ker je bil dnevni red izčrpan, je sodrug Hrovat še enkrat pozival vse navzoče, da naj stopijo krepko na delo za izobrazbo in pravice delavstva.

— Knjižnica podružnice »Vzajemnosti« Vič-Glince je otvorjena vsako nedeljo dopoldne od 10. do pol 12. Vabimo torej vse člane da pridno obiskujejo knjižnico. Tudi društveni prispevki se plačujejo ob tej priliki.

— Z ljubljanskega državnega kolodvora. Na ljubljanski državni postaji službuje železniški uradnik, g. Rupar, katerega občevanje s podrejenim osebjem ne razodeva prevelike olike. Minuli petek se je spravil nad kolodvorskega vratarja in je skušal na njem ohladiti svojo staro jezico. Na kolodvor sta prišli tisti dan dve mladi dami iz Ljubljane — ena je bila baronka — in vratar jo je prosil, kakor vsakega drugega smrtnika, za listek da ga prešči-pne. Vratar jo je prosil še vdrugič, vtrjetič, a namesto da bi bila blagorodna gospa ustregla vratarjevi želji, mu je zagrozila — s pri-
tožbo. S svojo grožnjo ni prav nič odlašala. Htela je k službujočemu uradniku g. Ruparju in mu razodela svoje bolečine. O. Rupar, namesto, da bi bil poučil miodrokrvno nadutost, je poklical vratarja v pisarno in ga zmerjal s prav sirovimi priimki. Če g. Rupar misli, da službeni predpisi za blagorodno in zlahtno gos-podo ne veljajo, je to vprašanje njegove urad-niške vesti, ampak železniško osebje odklanja najodločnejše tak način občevanja. Če bo gos-pod Rupar te dni priden, mu utegne Miklavž prinesiti izvod Kniggeja, ki ga je hudo po-treben!

— Štiri telefonske hišice na največjih pro-metnih točkah v mestu namerava postaviti in-ženir Herman Hager. Občinstvo bo v teh hi-šicah (kioskih) posluževalo se telefona proti majhni odškodnini. Na vsaki taki hišici bi bila ura, ob straneh prostor za reklame. Magistratni gremij je v principu tej nameri pritril.

— Šolski pouk na vadbici je zaradi škrla-tinke ustavljen.

— Porotne obravnave v Ljubljani. V petek se je vršila obravnava proti Jerneju Peter-nelu in Valentinu Kopolju zaradi ponarejanja denarja. Oba sta bila oproščena. V soboto pa se je vršila obravnava proti Francu Burgerju z Vodič zaradi umora brata Janeza. Franc Bur-ger je bil obsojen zaradi uboja na 7 let težke ječe.

— Zagoneten slučaj poskušenege požiga v Št. Petru pri Noyem mestu. Prejeli smo: Neko dopoldne se je izpod strehe Rebolove hiše začel valiti smuljiv dim. Kakor se je pozneje zvedelo, je ondi začelo goriti in ostal je sum, da je bil ogenj »napravljen«. Nastal bi bil lahko velik po-žar, menda že tretji v tej vasi. Ogenj pa so še pravočasno zadušili. Po dogodku pride Rebo-lova žena k sosedu Florjanciču. Ondi pripove-duje Florjancičevi ženi, da je njen (Rebolkin) mož, s katerim živi v večnih preprih, zjutraj bil na podstrešju, a čez nekaj ur nato je začelo tam goriti. Ker je bilo na podstrešju fižolovje, je po razvezni ognja začelo prasketati in po-kati, kar je Rebolovko napotilo, da se je za stvar zanimala. Ko je Florjancič o tem izvedel, je šel pogledat, če morda ni ogenj še kje se potajil. Pri preiskavi podstrešja se je našla na enem koncu pod fižolovjem v krompir zatak-njena sveča, na enem kraju od ognja že sta-jana. Florjanciču se je ta dogodek zdel tako sumljiv, da je o njem obvestil župana. Čim se je za ta dogodek začelo zanimati orožništvo, je Rebolka utajila, da bi bila ona svojega moža obdolžila poskušenege požiga. Morda da od-vrne od sebe sum, da bi bil dejanje započel za-radi mastne zavarovalnine, je pri sodni oblasti baje javil, da je zavarovan samo za 1100 K. Se-daj pa je prišlo na dan, da je možakar, ki se je zaradi svojih zakonskih sitnosti pri uredništvih liberalnih listov delal za takega naprednjaka, zavarovan pri najbolj farski zavarovalnici za celih 7500 K. Da odvrne sploh vsak sum od sebe, je proti Florjanciču vložil tožbo zaradi razžaljenja časti, češ da ga je Florjancič kri-
vično obdolžil požiga. Razprava se je te dni vr-šila pred novomeškim okrajnim sodiščem. Flor-jancič se je zagovarjal, da on Rebola ni obdol-žil, nego je le ponovil, kar je Rebolova žena sama priznala, sicer pa da ima na razpolago celo vrsto prič, nasproti katerim se je Rebolka istokotno izrazila. Razprava se je v svrhu zasli-šanja nadaljnih prič preložila.

— Ponesreči je pri nakladanju kamenitih stopnic v petek popoldne Franc Klemenčič na kolodvoru v Ljubljani. Stopnica ga je poškodo-vala na rami, vendar ne težko.

Kinematograf »Ideal«: Danes zadnji dan izvanrednega vsporeda: Židovska drama »IV. zapoved« predočuje nam sliko iz židovskega roparskega življenja in se zato jako original-na. »Vojna poročila z Balkana« so to pot jako zanimiva. Veliko veselosti in smeha vzbujajo komične slike »Najboljši čarovnik«, »Kittileva poroka« in posebno pa »Čudni dogodilja Tre-bušnika in Kljukca«. — Jutri »Najnovejša boj-na poročila z Balkana in Asta Nilsen: »Če pade krinka«.

Goriško.

— Nabrežinska podružnica splošnega in pravovarstvenega društva železničarjev na-znanja, da se vrši važen shod 7. decembra ob 7. zvečer v prostorih g. Nemca. Poročali bodo o zavarovalnici proti neizgodam sodrugi Karl Wiedl, Karl Tantsin in Josip Kopač. Z ozirom na važnost predmeta vabimo vse nabrežinske sodruge, da v častnem številu pridejo na shod.

— »Javna ljudska knjižnica« v Nabrežini uprizori na dan 15. decembra t. l. štiridejansko dramo »Sine«. Začetek točno ob 4. popoldne.

— Za porotno zasedanje v Gorici, ki pri-čne 9. t. m., so določene doslej tri razprave: proti nekemu starcu iz Beljana zaradi posil-stva in dve tiskovni pravdi, preostali še iz prejšnjega zasedanja, namreč proti uredniku lista »Il Socialista Friulano« Calliniju in proti

Velikonji, ki je bil porotnik pri razpravi »Banke popolare« ter ga toži zaradi žaljenja časti po-tom tiska Alifred Lenassi.

— Aretirali so šolskega voditelja Bosma iz Ronk, ker so ga zalotili pri tatvini denarja.

— K požaru v Gradežu. Kakor smo že po-ročali, so v Trstu aretirali zaradi skrivde za-žiga hotela Lido v Gradežu, solastnika hotela Ottavia Quarantotto. V črtek so ga prepeljali v Gorico in ga izročili tamšnemu deželnemu sodišču. Quarantotto krivdo taji. Njegovih to-varišev, ki so pravočasno pobegnili iz Gradeža, še niso izsledili.

Deželna organizacija jugoslo-vanske soc. dem. stranke v Trstu.

Podpisani politični odbor deželne organi-zacije jugoslovanske socialno - demokratične stranke v Trstu naznanja, da se vrši

v nedeljo 8. dec. 1912 v Delav. domu v Trstu

DEŽELNA KONFERENCA

s sledečim provizoričnim dnevnim redom:

1. Izvolitev predsedništva;
2. Izvolitev komisije za pregledovanje mandator, za pregledovanje predlogov in za predložitev novega političnega odbora in nad-zorstva;
3. Poročilo političnega odbora: a) pred-sednika, b) tajnika, c) blagajnika, d) nadzor-stva;
4. Poročilo o delovanju deželnozborskih poslancev in mestnih svetovalecev, poroča so-drug dr. Puecher;
5. a) organizacija in agitacija, poroča so-drug Mihevc, b) ženska organizacija, poroča sodružica Gornikova;
6. Prihodnje deželnozborske volitve v Tr-stu, poroča sodrug Regent;
7. Strankin list in druga bojna in izobraže-valna sredstva, poroča sodrug Golouh;
8. Sklepanje o predlogih krajnih shodov;
9. Volitev novega političnega odbora in nadzorstva;
10. Slučajnosti.

Konferenca prične ob 9. zjutraj in traja, s poldrurnim odmorom opoldne, do izčrpa-nja dnevnega reda. Delegatje se morajo izka-zati s pravilno podpisanim mandatom in stran-
kino izkaznico.

Vse sodruge prosimo tem potom, da pri-dejo na konferenco točno ob 9. dopoldne kakor tudi prosimo one organizacije, ki še niso na-znanile svojih delegatov, da store to v teku tega tedna.

Politični odbor.

Tržaški strokovni kongres.

Trst, 1. decembra 1912.

Danes so se sešli v veliki dvorani tržaškega delavskega doma delegatje strokovnih organi-zacij iz Trsta, Istre, Goriškega in Dalmacije na strokovni kongres, ki ga je sklicala tržaška meddeželna strokovna komisija. Kongres bo zboroval dva dni in bo moral rešiti sledeči dnevni red: 1. Pregledovanje mandator, 2. Iz-volitev predsedništva. 3. Prečitanje zapisnika zadnjega strokovnega kongresa. 4. Ivolitev po-trebnih komisij. 5. Poročilo strokovne komisije. 6. Razprava in sklepanje o novem poslovniku meddeželne strokovne komisije. 7. Dlavska za-konodaja. 8. Izvolitev nove strokovne komisije. 9. Slučajnosti. Na kongresu je navzočih vsega skupaj 70 delegatov.

Kongres je otvoril ob 10. dopoldne v imenu strokovne komisije sodrug Ivan Oliva, ki mu je bilo tudi naloženo, da predseduje kongresu. Za zapisnikarja je bil izvoljen sodrug Tesini, pred-sednik organizacije kavarniških natakarijev. Za-pisnik zadnjega kongresa, ki ga je prečital so-drug Tedeschini, je bil potrjen enoglasno. Po iz-volitvi komisije za pregledovanje mandator, za redigiranje predlogov in za sestavo nove stro-kovne komisije, se je prešlo takoj k peti točki dnevnega reda, t. j. k poročilu strokovne ko-misije. Poroča sodrug Dr. Mario Todeschini, tajnik strokovne komisije v Trstu. Poročilo je izredno bogato in zlasti za vodstva naših stro-kovnih organizacij posebno važno. Iz tega po-ročila je razvidno, da je bila sedanja strokovna komisija popolnoma na svojem mestu in izvr-šila naloženo nalogo v polni meri, v kolikor se je dalo v danih razmerah sploh narediti. Imela je 57 rednih in izrednih sej. Poleg dela, ki ga je imela pri gibanjih v posameznih delavskih stro-kah, se je bavila strokovna komisija tudi z bo-jem zoper draginjo živil in stanovanj. Vodila je volitve v obrtno sodišče in v zavarovalnico zo-per nezgode. Posredovala je, dogovorilno za-postopstvi posameznih strokovnih organizacij, pri delu za različne pridobitve v korist delavcem itd. Zaradi važnosti poročila, se povrnmno k po-ročilu v eni izmed prihodnjih številov in ga ob-javimo v konceptu. Svoje poročilo je moral so-drug Todeschini prekiniti opoldne in ga je nada-ljeval na popoldanski seji. Preden je pa podal predsednik besedo Todeschiniju, da nadaljuje svoje poročilo, je predlagal sodrug Chiuni, taj-nik kovinarjev, sledečo resolucijo:

»Meddeželni kongres strokovnih organiza-cij v Trstu izjavlja, da soglaša popolnoma s ma-nifestom, ki je bil sklenjen na mednarodnem so-cialističnem kongresu v Bazileji in od tega raz-poslan vsemu civiliziranemu svetu in protestira najenergičnejše zoper lopovski in reakcionarni predlog, stavljen v ogrski poslanski zbornici glede izrednih zakonov, ki naj se sklenejo za slučaj vojne in s katerim naj se s pomočjo ječ uniči pravico združevanja, ki bila izvojevana s krvjo mednarodnega proletarijata.«

Predlog je bil enoglasno sprejet per accla-mationem potem, ko je podal sodrug Oliva po-trebna pojasnila glede sedanjega političnega položaja v državi in glede stališča, ki ga bodo zavzeli socialno demokratični poslanci pri že

stavljenih vladnih predlogih, tičočih se vojaštva.

Po končanem poročilu sodruga Todeschinija se vname živahna razprava, ki se je udeležilo obilo število delegatov.

Gojan iz Splita poroča o položaju delavstva in strokovnega gibanja v Dalmaciji. Iz tega poročila izvemo, da je v Dalmaciji sicer že lepo število organiziranega, a še vse preveliko število neorganiziranega delavstva. V imenu splitskih sodrugov izraža željo, naj bi tržaška strokovna komisija izposlovala nastavljenje strokovnega tajnika za sedaj za vse stroke v Dalmaciji.

Haramina iz Splita, pojasnjuje še nekatere stvari iz Dalmacije in se pridružuje zahtevi po strokovnem tajništvu za Dalmacijo. Želi obenem tudi, da se izdajo za strokovne organizacije v Dalmaciji pravila v hrvaškem jeziku, ki jih dosedaj še nimajo. Naposled predlaga, naj kongres naloži novoizvoljeni strokovni komisiji, da izposluje pri osrednjih vodstvih posameznih zvez, da priznajo že izhajajoči tednik »Crveni Barjak« kot glasilo strokovnih organizacij v Dalmaciji in naj se razdeljuje po dvakrat na mesec brezplačno med člane posameznih organizacij. V imenovanih dveh številkah naj bo posvečen »Crveni Barjak« strokovnemu gibanju in naj bodo omenjene številke urejane pod nadzorstvom lokalne strokovne komisije v Splitu in meddeželne strokovne komisije v Trstu.

Zrinski iz Zadra govori tudi o Dalmaciji in zlasti o položaju delavstva v Zadru, ki je pokazalo že mnogokrat, da razume potrebo strokovne organizacije in je bilo vedno zvesto gibanju zavednega delavstva. Tudi tam je odstotek organiziranih zelo visok in bi bil vse višji, ako bi imela Dalmacija dovolj in inteligentnih agitatorjev na razpolago. Se pridružuje zahtevi po strokovnem tajniku in po strokovnem listu. Tudi bi bilo treba iz Trsta posvečati več pažnje organizacijam v Dalmaciji.

Oliva (Trst) pojasnjuje težave, ki ovirajo redno nadzorovanje organizacij v Dalmaciji.

Podgornik (Trst) priznava težave, ki jih imajo tržaški strokovni tajniki, ako hočejo v Dalmacijo na agitacijo. Predlaga, naj izposluje nova strokovna komisija pri osrednji dunajski strokovni komisiji, mesto tajnika za Dalmacijo.

Kermolj (Trst) pojasnjuje stanje pekovskih podružnic v Dalmaciji.

Mandič (Split) govori o težkočah, ki jih imajo dalmatinski sodrugji bodisi pri agitaciji, kakor tudi pri organizaciji delavcev.

Na predlog sodruga Panigija je bil sprejet predlog sodruga Podgornika glede strokovnega tajnika v Dalmaciji per acclamationem in se je sklenilo odposlati predlog takoj osrednji strokovni komisiji na Dunaju.

Petejan (Trst) govori o poročilu sodruga Todeschinija, ki se mu ne zdi popolno. Želi, da se podado vbodoče natančnejši statistični podatki. Seveda prizna, da bo mogoče vse narediti le tedaj kadar bomo imeli dovolj inteligentnih delavcev na razpolago. Želi tudi, naj bi se razdelilo na bodočih kongresih tiskano poročilo med delegate.

Kopač (Trst) govori o razmerah v Dalmaciji.

Ivančan (Nabrežina) poroča o organizaciji v Nabrežini in se bavi tudi z Dalmacijo. Prepričan je, da se strokovno tajništvo dobro obnese.

Colja (Nabrežina) poroča o položaju organizacije klesarjev in kamolomov v Nabrežini. Gre dobro. Treba bo pa spraviti v organizacijo še mnogo klesarskih delavcev, uslužbenih po raznih kamolomih na Krasu. Sedaj imajo strokovnega tajnika in so prepričani, da se bo tudi na Krasu izven Nabrežine obrnilo kmalu na bolje.

Za odrgom Coljo govore še mnogi delegatje, od katerih priporoča vsak pospešitev agitacije v posameznih strokah. Končno ima sodrug Todeschini zaključno besedo, v kateri prihađa do sklepa, da se je število strokovno organiziranih delavcev znatno povišalo bodisi v Trstu kakor tudi drugod v krajih, ki spadajo v delokrog tržaške meddeželne strokovne komisije, in je prepričan, da bo to število še veliko bolj naraslo, zlasti v Trstu, ko dobi, italijanski proletarijat v Trstu svoj dnevnik.

Poročilo strokovne komisije je bilo enoglasno sprejeto. Enako je bilo enoglasno sprejeto tudi blagajniško poročilo, ki ga je podal sodrug Kermolj.

Ker je ura že tri četrt na sedem, je predsednik sodrug Oliva zaključil današnjo sejo kongresa in povabil delegate, naj bodo jutri vsi točno ob 9. dopoldne v Delavskem domu, da bo mogoče kongresu rešiti ves dnevni red še v teku jutrišnjega dne.

Trst.

— **Politični odbor** jugoslovanske socialno demokratske stranke ima svojo zadnjo sejo pred konferenco v soboto 7. t. m. ob pol devetih zvečer v svojih prostorih v Delavskem domu.

— **Shod strankinih pristajev** bo v četrtek, 5. t. m. ob 8. zvečer v zeleni dvorani Delavskega doma, ulica Madonnina 15. Naloga tega strankiniga shoda je, da reši pred konferenco nekatera važna vprašanja. Zato pozivljamo vse sodruga, da se udeležijo tega shoda v polnem številu.

— **Žepni koledar** za navadno leto 1913, ki ga je izdala založba »Zarje« je pravkar došel in je že na razpolago sodrugom v prostorih političnega odbora v »Delavskem domu« in pri sodrugih Vavpotiču. V prihodnjih dneh ga bodo dobivali sodrugji tudi pri svojih zaupnikih v mestu in v okolici. Cena koledarja je 1 K. Koledar obsega bogato gradivo. Poleg čednih črtic je mnogo koristnih navodil in podukov. Čisti dobiček od razpečave je namenjen naši prekoristni »Zarji« Sodrugi! Sežite po njem, koristili boste tako sebi in svojemu časopisju.

— **Zanimanje za uprizoritev** Eib. Kristanove »Tovarne« na nedeljo dne 8. decembra ob 7. uri in pol zvečer v veliki dvorani Delav-

skega doma (ulica Madonnina 15.) raste od dne do dne. Predstava obeta biti nekaj posebnega v kulturnem stremljenju tržaških slovenskih sodrugov. Vsebinsko igre smo že obrazložili v »Zarji« od 9. t. m. Igra ima štiri dejanja in bo trajala približno tri ure. Scenarija se menja trikrat. Prvo dejanje se vrši na dvorišču pred tovarno in gospodarstvo hišo, drugo in tretje dejanje se godi v tovarniški pisarni in četrto dejanje zunaj na vasi pred delavčovo hišo in gostilno. Prizori so vzeti iz modernega delavskega življenja in so polni pretresljivih, čisto realističnih momentov. Zato bo ta igra toliko bolj pristopna in razumljiva za delavsko ljudstvo. Predstava se skrbno študira. V posameznih vlogah nastopa 16 igralcev, v skupnih nastopih (kakor v delavskih bojih, štrajkih itd.) pa bomo videli na odru okoli 50 ljudi.

— **Nameravana izprememba urnika na tržaških sodnijskih uradih.** Velik nemir je bil opaziti včeraj na tržaških sodnijskih uradih. Raznesla se je vest, da se hoče uvesti drugačen uradni urnik. Namesto neprekinjenega sedanjega urnika naj bi trajale uradne ure od 9. do opoldne in od 4. do 7. zvečer. Tak urnik bi dočela pridrugačilo poslovanje v sodnijskih uradih. Uradnikov, sodnikov in odvetnikov se je lotila vidna razburjenost. Uradni urnik so nameravali že pred dvema leti izpremeniti na gori omenjeni način. Odpor prizadetih je to preprečil. Interventirala je tedaj odvetniška zbornica in organizacija uradnikov. Oblast je tedaj priznala neugodnost in nevzdržljivost takega urnika. Po dveh letih je pa zopet prišla na dan s to svojo nesrečno reformo. Znani nam so vzroki, ki usiljujejo tako reformo. Poslovanje sodnijskih uradov je zaradi velikega dela in pomanjkanja uradnikov zelo oteženo. Ali misel, da na bi se uredilo poslovanje uradov na škodo uradniškega osebja, ki je že itak preobremenjeno z delom, se nam zdi dokaj abotna in nepravilna. Sicer bi pa taka neprilagodba izprememba urnika dočela paralizirala opravke s strankami, vsled česar bi bili v prvi vrsti oškodovani odvetniki. Če je preveliko posla na tukajšnjih sodnijskih uradih, naj se nastavi več osebja in stvar bo rešena.

— **Nova bojna barka.** V soboto so izpustili v morje v ladjedelnici Sv. Marka v Trstu novo barko in so ji dali ime »Princ Evgen«. Splavljenju tega novega »drednota« je kumovala nadvojvodinja Marija Kristina. Novi drednot je enak drednotu »Viribus Unitis« in »Tegethofu«. Zgrajena je v ladjedelnici Sv. Marka v Trstu po načrtih inženirja gen. Sigfrida Popperja. Stroji so pa izdelani po načrtih vodje delavnic imenovane ladjedelnice inženirja Antona Damai. »Drednot« »Princ Evgen« je 150 metrov dolg 27,3 metre širok. Nosi 20.330 ton. Ko bo popolnoma izdelan, bo stal malo svotico 60 milijonov kron. Avstrijski proletarijat je s tem novim darilcem lahko zadovoljen.

1,000.000 vinarjev

:: za tiskovni sklad »Zarje« ::

50. izkaz:

J. Kokalj 40 vin., J. Jezeršek 20 vin., B. Arhar 50 vin., A. Nežić 20 vin., V. Gregorič 20 vin., K. Strmšek 50 vin., J. Hladnik med nabrežinskimi železničarji na obnem zboru 276 vin., Ropić-Sever 10 vin., J. Drolenik na veselici pri Steinerju 232 vin., Teme 20 vin., sodrugji pri sv. Križu v Trstu po sodrugih Sedmaku: Silič Rudolf v veseli družbi 279 vin., A. Sirk 108 vin., ob priliki suspendiranega plesa 220 vin., mesto napitnine 182 vin., J. Strgovec 50 vin., R. Silič v veseli družbi 240 vin., pri kosarcu 122 vin., pri godbi 100 vin., E. Pakiz 60 vin.

Skupaj 226493 + 2123 = 228616 vin.

Vestnik organizacij.

Pevski zbor »Vzajemnost« v Ljubljani bo imel poslej vaje vsako sredo od 8. do 10. zvečer. Pouk je začasnó prevzel sodr. Stefan Lepamer. Sodrugi pevc naj se udeležujejo pevskih vaj točno in polnoštevilno.

Odbori in nadzorniki ljubljanskih podružnic so vabljani, da se zanesljivo udeležijo konference, ki bodo v nedeljo 6. decembra ob 9. dopoldne pri Petriču.

Ta agitacijski sklad deželne organizacije na Kranjskem izdane nabiralne pole je zanesljivo obračunati do 5. decembra v roke sodr. Lepamerja. Sodrugi naj se kolikor mogoče potrudijo, da ne bodo oddajali praznih pol, ker organizacija nujno rabi sredstev.

Zadnje vesti. Vojna na Balkanu.

PREMIJE NA BALKANU.

Carigrad, 1. decembra. Včeraj je bilo sklenjeno premirje med Turčijo in Bolgarijo. Turški ministrski svet je odobril zapisnik o sklepu premirja, ki bo danes podpisan Danes je izšel sultanov irade, ki sankcionira zapisnik o premirju. Danes se že začela pogajanja za definitivni mir.

DOLOČBE PREMIJA.

Berlin, 2. decembra. »Berliner Tageblatt« poroča podrobnosti sklenjenega premirja, ki traja 14 dni. Nasprotne armade ostanejo ta čas v svojih pozicijah. Vsako utrjevanje pozicij in dovažanje novih moči ter municije za čas premirja je prepovedano. Skader in Odrin, ki ju četverozvezne vojske oblegajo, bosta dobivala v času premirja živila od zunaj.

SAMOSTOJNA ALBANIJA.

Valona, 1. decembra. Z dobesedno enako noto kakor italijanskemu vnanjemu ministru di San Giulianu je naznanil predsednik začasne albanske vlade Izmail Kemal beg proklamacijo neodvisne Albanije tudi dunajskemu in pariškemu kabinetu.

PROKLAMACIJA ALBANSKE AVTONOMIJE.

25.000 ALBANCEV POD OROŽJEM.

Dunaj, 1. decembra. »Reichpošt« poročajo iz Kotora: Zastava albanske avtonomije je bila razbošana v Draču, Tirani, Kroji, Pekini, Va-

loni, Beratu, Argiokastru, Teplinah in brzkone tudi v Premedi. Riza beg in Iza Boljetinac se nahajajo v imenovanih krajih z drugimi albanskimi četovodji. Srbi so zasedli Krojo, Drač in Tirano šele potem, ko je bila avtonomija že proglašena. Oboroženih Albancev je baje že 25.000.

ZATVORITEV PRISTANIŠČA V VARNI.

Sofija, 1. decembra. Na odredbo bolgarskega generalnega štaba je pristanišče v Varni za mednarodno trgovino do preklica zaprto.

RUSKI ČASTNIKI NA BOLGARSKEM.

Carigrad, 30. novembra. Iz Jassyja so došle semkaj vesti, da se je podalo mnogo ruskih častnikov na Bolgarsko, kjer bodo sprejeti v vojaške vrste. Častniki so bili oblečeni v kroj Rdečega križa.

KOLERA V SOFIJI.

Sofija, 2. decembra. Nad bolnico v kateri se je pojavil slučaj kolere, proglašena karantena, je razveljavljena, ker se v inkubacijski dobi ni ponovila kolera v nobenem slučaju.

PREGANJANJE MLADOTURKOV SE NADALJUJE.

Carigrad, 2. decembra. Policija je zaprla bivšega ministra Emrulah bega, urednika Ahmeda Agajeva, nekega bivšega poslanca in več mladoturških voditeljev. Tudi dva Bolgara, ki sta obdolžena vohunstva, je policija aretirala.

ČRNOGORSKI KRALJ PRED SKADROM.

Rjeka, 1. decembra. Črnogorski kralj Nikita se je podal včeraj jutraj s svojim glavnim štabom v grudsko taborišče pred Skadrom in je osebno prevzel vrhovno poveljstvo nad črnogorsko vojsko. Vsled sklenjenega premirja se ustavijo vse sovražne operacije.

PREPOVEDAN IZVOZ KONJ.

Dunaj, 2. decembra. Uradna »Wiener Zeitung« objavlja vladno odredbo, po kateri je izvoz konj preko meje začasnó prepovedan. Vlada utemeljuje svojo odredbo z obsežnimi nakupi konj, ki so v poslednjem času izvršili na račun vnanjih držav (Srbije!). (Med tem ko se na vseh koncih Evrope pojavljajo miroljubni glasovi, ko je tudi v Belgradu zavladala zmernost, razburja avstrijski krogli javno mnenje z vlaganjem vojnih predlog, z demonstrativnim poslanstvom armadnega nadzornika pl. Hötendorfa v Romanijo in z izdajanjem takih sumljivih izvoznih prepovedi.)

STAVKA RUDARJEV NA RUSKEM.

Petrograd, 1. decembra. Vsled vesti, da namerava ruska vlada izvršiti mobilizacijo v nekaterih gubernijah, so stopili v soboto rudarji v Jekaterinoslavu v stavko. Vsled tega se že občuti pomanjkanje premoga.

OGRSKI IZJEMNI ZAKONI.

Budimpešta, 1. decembra. Predloge, ki jih je ogrska vlada vložila v poslanski zbornici in ki doveljujejo vladi v slučaju vojne ali mobilizacije popoln državni prevrat, bo Tiszova komisija sprejela brez zadržka. Po teh predlogih sme vlada ukiniti municipalno avtonomijo in izvrševati vse upravne posle po imenovanih vladnih komisarijih, ki bodo le pobočniki vojaških komandantov in ki smejo brez disciplinarne preiskave odstavljati avtonomne uradnike. Vladni načrt čuva »avtonomijo« Hrvaške na ta način, da bo vrhovni rabej ustavnih svoboščin na Hrvaškem ban, ki bo imenoval v lastnem delokrogu »komisarje«. Vlada ima pravico ustaviti promet z orožjem in strelivom in ga, če si ji zdi, tudi zapleniti. Vladi je izročena neomejena cenzura nad pošto in brzojavom, poljubno sme razveljaviti društveno in zborovalno pravo in razpuščati obstojeca društva. Zakon pooblašča vlado, da razveljavi tiskovni zakon, uvede preventivno cenzuro in sme izdajanje neljubega časopisja prepovedati. Razveljaviti sme tudi porotna sodišča. Kdor nagovarja na stavko ali izpor, ga zedene težka ječa do petih let, kdor stavka ali izpre, je kaznovan z ječo do treh let. Končno sme vlada razveljaviti vse civilnopravne zakone in jih nadomestiti s poljubnimi naredbami. — Vladne predloge pomenjajo popoln državni prevrat in uvedbo vojaške diktature.

OGRSKI BEČARI IN NJIH CERKVENI HLAPCI NA DELU.

Karlovec, 2. decembra. Nadškofijski konzistorij je razpustil cerkveni občini v Karlovcih in Zemunu pod pretezo, da sta se udeleževali velikosrbske propagande.

URADNIŠKA SLUŽBENA PRAGMATIKA V GOSPOSKI ZBORNICI.

Dunaj, 1. decembra. Gosposka zbornica je »rešila« službeno pragmatiko uradnikov. Razmesarila je od poslanske zbornice odobreni načrt, kakor je predlagala komisija, le določbo o nedopustnosti stavk in pasivnega odpora je na predlog kneza Schwarzenberga še poostrila. S tem je službena pragmatika pokopana.

NEMČIJA PRED KULTURNIM BOJEM.

Frankofurt o. M., 1. decembra. »Frankfurter Zeitung« poroča, da je vsled zadnje papeške okrožnice o delavskih organizacijah povabil državni kancelar Bethmann-Hollweg odličnega klerikalnega voditelja k sebi in mu sporočil, da vlada ne bo mirno gledala papeževega vmešavanja v državno področje. Ako se ponovi še kak tak slučaj bo pruska vlada prekinila diplomatsko občevarje z Vatikanom.

HERVI IZGNAN IZ BELGIJE.

Pariz, 1. decembra. Gustav Hervé, znani francoski socialistični in protimilitaristični agitator, ki je bil pred kratkim v Rimu aretirani in

potem iz Italije izgnan se je na povabilo belgijskih rudarjev podal v Belgijo predavati. Toda jutraj je bilo v časnikih že objavljeno, da je ministrski svet sklenil izgnati ga iz Belgije. O tem je bila takoj obveščena žandarmarija, ki ga je aretirala in spremila do meje. Socialistični poslanci v francoski zbornici vložijo na francosko vlado interpelacijo glede dejstva, da ni napravil francoski poslanik v Rimu nobenih korakov za Hervéja, ko je bil izgnan iz Italije.

Srbski vojak.

Anglež Norregaard piše o srbskem vojaštvu: »Več let sem bil častnik in videl sem čete osmih različnih narodnosti v vojni, zato si prilastim pravico, da izrečem sodbo o armadi, ki sem ji pridelen. Srbska artiljerija je nad vse izvrstna. Srbski topovi so izvojevali prvo odločilno bitko pri Kumanovu in tudi v naslednjih bitkah ni le srbska artiljerija izdatno podpirala pehoto, temveč je vedno in vedno preganala sovražnika iz njegovih postojank in ga pognala v beg. Moštvo zna postopati s topovi in doseže z njimi, kolikor se sploh more doseči. Zlasti se odklikujejo srbske čete v neposrednem streljanju, to je zmoglost, ki jo je mogoče doseči le z izkustvom in trajnimi, resnimi vajami. Ravno v tem so silno nadkriljevali Turke.

Glavna moč armade je seveda v pehoti. Pri pehoti razpolagajo Srbi s pogoji, kakor skoraj nobena druga srednjeevropska država. V celoti je srbska armada kmečka armada, z vsemi prednostmi in neugodnostmi, ki so lastne vsaki taki armadi. Ali v tej vojni so brezdvomno prevladovala prednosti. Moštvo je krepke in jedrovite rasti, vztrajno in odporno ter ne podleže najhujšemu pomanjkanju. Že od doma so izborni strelci in v vojaški službi se seveda še bolj izurijo. Pri paradi bi seveda srbski regiment ne kazal najlepše slike, a v vojni so zato na svojem mestu in presenečajo zlasti z vztrajnimi marši. Ne da bi ravno dosegli na en dan izreden rekord, ali celotni uspeh je, ki zasluži z vojaškega stališča najvišje priznanje. Od dneva, ko so prve čete prekorale mejo in dospale pred Solun in Bitoli, so prehodile čete v treh tednih vsak dan 22 kilometrov, včasih dneve počitka in bitk. Na take uspehe bi bila lahko ponosna vsaka armada. Še večje vrednosti so pa zaradi tega, ker ni bilo skoraj nikjer mogoče pošiljati živila in municije po železnicah. Česte so bile skrajno slabe, vreme kar se da neugodno: dež, sneg, led.

Nekaj izrednega je bil pohod čet pod poveljstvom generala Jankovića, ki je šel s tretjim armadnim zborom čez divlje, zasneženo karadaško pogorje, katero si doslej niso upale prehoditi še nobene čete. To je bil pohod, ki ima v zgodovini vojn malo primerov. Srbi so ga lahko izvršili, ker so čete, kar se tiče prehranjevanja in oskrbe, zadovoljne z malim, kakor ne kmalu kaka druga evropska armada. Hodijo in se bojujejo dneve in tedne, ne da bi jedle kaj drugega kakor kruh, zaradi tega lahko hitreje prodirajo, ker so neodvisni od proviantnih kolon. Srbi so pogumni, kakor ne bi sploh ničesar vedeli o smrti. Srbski naskoki so bili tako junaški, da se prav lahko primerjajo z najdržnejšimi naskoki Japoncev ob času rusko-japonske vojne.

Novice.

* **Otok gobavcev.** K sreči naletimo na gobave ljudi le še malokje in treba je prepofovati marsikatero deželo, da uzremo to grozno bolezen, ki je bila v starem veku, kakor spričuje sveto pismo, silno razširjena. Ozemlja, na katerih so gobavci še v precej znatnem številu, spadajo zlasti otoki Tihega morja in določili so tam več otokov, na katere sprejemajo gobavce, da omeje tako razširjenje strašne bolezni. Pred letom dni so v to svrhu priredili majhni otok Makogaj, kjer je nastanjenih okoli štirideset gobavcev. Otok je pod angleškim varstvom in uprava izda na leto približno 70.000 K za gobavce. Nabavili so živino, sezidali več poslopaj in pred vsem napeljali vodo, da bo zemlja rodovitnejša. Otok ima obliko kroga in je vulkanskega postanka ter dosega v najvišjem vrhu 270 metrov. Vses otok ne meri popolnoma 1000 hektarjev. Naselbine za bolnike in njihove strežaje so napravili ob obali, kjer so tudi pašniki za govedo, ovce, koze in prašiče. Na rodovitni zemlji so nasejali riž, sočivje in druge koristne rastline. Prej so rasle na otoku le kokosove palme. Glavni prostor je na južnem delu otoka, kjer stanujejo zdravniki, evropski strežniki, domačini, ki so uradniki in delavci. Naselbine gobavcev so oddaljene od tega prostora nad tri kilometre. Visoka žična ograja loči glavni prostor od vsega ostalega otoka. Hiše gobavcev so lične in pripravne, zgrajene iz lesa in imajo prostor za štiri do pet oseb. Vsaka hišica ima lastno kuhinjo in pritlikline. Moški in ženske, domačini in Evropejci stanujejo ločeni. Vsak bolnik ima kos zemlje za obdelovanje. Bolnikom strežeta tudi dve usmiljenki iz Evrope.

Pariška komuna.

(Predaval sodrug France Milost v »Ljudskem odru« v Trstu dne 22. in 23. t. m.)

(Dalje.)

V Parizu so stali le pošteni delavci ali takozvana sodruga. Ko se je naslednjega dne Pariz zbudil, je dihal laheje. Gnjlوبة in smradu ni bilo več. In novi Pariz se je lotil takoj dela, da uredi nov režim, režim pravice. V Versaillesu, kamor se je poskrila vlada, se je sklepalo o poginju Pariza. Komunisti, delavski revolucionarji so imeli v svoji oblasti skoro nevede tri milijarde in 500 milijonov gotovine, imeli so vse pariške utrdbe in 200.000 mož broječo vojsko. Zvečer se je zbral osrednji revolucionarni odbor na posvetovanje, da sklepa, kaj mu je storiti. In ti možje, ti člani osrednjega revolucionarnega odbora niso niti vedeli, da imajo v svo-

jih rokah vlado, da imajo v svoji oblasti vso Francijo. Drugi dan so se zbrali na posvetovanje člani osrednjega odbora in povabili na sejo mestne župane (maire). Sklenili so, da se razpišejo takoj volitve v občinski svet. Osrednji odbor in župani so pa povabili tudi člani pariške »Internacionale«, naj sodelujejo pri novem delu. Člani »Internacionale« ali socialisti niso vedeli, kaj naj počno. Bili so majhni, brez vpliva in revni. Tako revni, da niso bili v stanu izdajati svojega lista dvakrat na mesec. Zapisniki pariške »Internacionale«, ki se še danes hranijo v arhivih, pa pričajo, da so bili internacionalci revni, ampak bogati na duhu in znanju. Te zapisnike je pisal tajnik »Internacionale« Varlin, ki je bil knjigovez in prepričan socialist. Leta 1866 je bil obsojen na tri mesece ječe kot soustanovitelj tega socialističnega društva. Bil je tudi zapleten v bombno afero proti Napoleonu III. Ušel je v Bruselj in se vrnil v Pariz po padcu cesarstva. Postal je član pariške komune in slavno umrl na barikadah, ko je Thiers naskočil Pariz. Člani »Internacionale« se sprva niso hoteli pridružiti komunistom. Ko so pa izvedeli, da so to sami delavci, so poslali najzvestejši branitelji komune.

Volitve so bile razpisane na dan 26. marca, t. j. pet dni po revoluciji. »Internacionala« je izdala sledeči oklic: »Delavci! Bilanca razmer, ki so jih zakrivale meščanske stranke, so prevrtili in katastrofa, ki napravlja vtis, da privede našo deželo v prepad. Kaj nismo res sposobni dvigniti se iz te nižave? Zadnji dogodki so nam jasno pokazali moč pariškega ljudstva in prepričani smo, da bo bratsko spoznanje pokazalo, da je to ljudstvo tudi pametno in resno. Mi, ki hočemo osamosvojevanje delavstva, bomo sodelovali pri komuni, ki nam tako osamosvojevanje zagotavlja. Uvedli bomo nove socialne reforme. Trpeli smo za naš princip enakosti in je naša dolžnost, da se pridružimo delu, ki postavlja zgradbi enakosti prvi kamen. V nedeljo 26. marca volite vsi svobodno za komuno.«

Pri volitvah je volilo 287 volilcev več kakor meseca februarja. Izvoljenih je bilo 17 internacionalcev, 13 članov osrednjega revolucionarnega odbora, 7 blanquistov in 21 jakobincev. Izvoljenih je bilo tudi nekaj zmernežev, ki so pa podali takoj demisijsko. Večino so tvorili blanquisti, združeni z jakobinci. Takoj po prvih sejah je sklenila komuna sledeče zakone: Odprava stanarine od prvega oktobra 1870 do prvega aprila 1871. — Ločitve cerkve od države in konfiskacija mrtve roke. — Zvišanje učiteljskih plač in znižanje plač visokim uradnikom tako, da je znašala najvišja letna plača 6000 frankov. — Ustanovitev posredovalnic dela v vsakem mestnem okraju. Odprava nočnega dela pekarskih delavcev. Komuna je izdala tudi oklic na kmete, ki so ga hoteli raznesti po deželi z balonom. Oklic je važen dokument in ga tu objavljamo v celoti. Oklic se glasi:

Kmetije!

Brat, varajo te. Naši interesi so tvojim enaki. Kar mi zahtevamo, hočeš ti tudi. Kaj zato ako manjka kruha, obleke, streha in družega mestnemu delcu prej kakor delavcu na deželi? Kaj zato, ako se imenuje tlačitelj in izkoriščanec veleposestnik ali veleobrtnik. Tebi, kmet, kakor nam je delovni dan predolg in težaven in ne tebi, ne nam ne prinaša delo tega, kar potrebujemo za naše življenje. Nam kakor tebi, kmet, manjka svoboda, veselje, duševnega življenja in srčnega življenja. Vsi, ti in mi, delavci smo vazali bede. Več kakor celo stoletje se ponavljala kmetu, da je lastnina sveti sad dela in ti kmet verjameš. Poglej samega sebe in uvidel boš, da je laž. Olej, star si, vedno si delal; vse tvoje proste dni si preživel z motiko ali lopato v roki. Delal si neprenehoma od ranega jutra do poznega večera in vendar nisi bogat in nimaš niti koščka kruha, da bi si ga prihranil za stare dni. Vsi tvoji pridečki so se stekali drugam, za sinove, ki so odšli k vojakom in ki bodo morali pozneje garati kakor ti, končati svoje življenje kakor ti in ki ti ne bodo mogli niti pomagati, niti te revno preživeti. Ti, kmet, boš moral po težkih dneh trdnega dela, na stara leta prositi miloščine od vrat do vrat. Ali ne čutiš, brat kmet, da to ni pravica? Odpri oči in pogled. Videl boš, da te nesramno varajo. Spoznal boš, ako bi bilo res, da je lastnina sad dela, bi moral biti tudi ti bogat. Saj si toliko delal. Imel bi — ako bi bilo to res — hišo in vrt, ki si ga želel celo življenje. Ako imaš sedaj hišo, je na njej vse polno dolga in jo bodo morali prodati tvoji sinovi takoj po tvoji smrti vkljub temu, da te je stala toliko truda in toliko skrbi. Ne, brat, kmet. Delo ni lastnina. Lastnina se pridobi slučajno ali pa s prebrisanošjo. Bogataši ne delajo in so leni. Delavci so ubogi. To je žalostna resnica.

To ni pravičnó. Proti temu se bojuje pariško delavstvo, punta se in hoče izpremeniti zakone, ki dajejo sedaj vso moč bogatašem v roke nad ubogimi in revnimi. Pariz noče več kralja, ki bi dobival po 30 milijonov na leto ljudskega denarja. Hoče, da se davki znižajo. Pariz noče, da bi plačevali eni osebi po 20.000 do 100.000 frankov na leto. Ta denar bi lahko osredil obilo družin. S tem denarjem bi se lahko ustanovile sirotišnice in dobra zavetja starim delavcem in kmetom.

Pariz hoče, da naj ne plačujejo davkov oni, ki ničesar nimajo, ali pa, ki imajo le kaj-zico in vrt. Davke naj plačujejo bogataši. Pariz hoče prisiliti poslance, člame gosposke zbornice in bonapartiste, naj oni plačajo 5 milijard frankov Prusom in naj se prodajo v to svrhu njihova posestva in cesarske posesti, ki so postale za Francijo nepotrebne. Pariz hoče, da bo pravica po ceni in hoče, da bodo sodniki izvoljeni od ljudstva.

Pariz zahteva — poslušajte pazno vsi vi, poljski delavci, mali posestniki, koloni in vi vsi, ki sejeate, obdelujete in žanjete drugim v korist, v korist onim, ki ne delajo — Pariz zahteva, naj se da zemljo kmetu, orodje in stroje delavcem, delo vsem.

Boj, ki ga bije sedaj Pariz, je boj proti odiranju, proti laži, proti lenobi. Vam, kmetje, pripovedujejo da hočejo socialisti oropati in razdeliti tuje blago. Ljudje dobri! Ali si ga ne razdelež že oni, ki živijo brez dela? Kolikokrat ste že slišali, da tat vpije: Primate tatu. Tat uide in po navadi je obsojen tisti, ki je bil okraden. Da! Sadovi zemlje naj se dajo onemu, ki jo obdeluje! Delo naj se da vsem! Ne sme biti več bogatih in revnih. Ne sme biti več dela brez počitka, ne več počitka brez dela.

To hoče Pariz. Iz tega uvidite, prebivalci dežele, da so naše zahteve tudi vaše zahteve. Pariški delavec se bori za Vas in zase. Poslanci, ki ste jih izvolili in ki jih ne poznate, hočejo nastaviti zopet Henrika V. Ako pade Pariz, bo sta še nadalje tlačila jarem bede in siromaštva vas in vaše otroke. Pomagajte delavcem v Parizu do zmage. Naj se zgodi karkoli hoče, pa vedite, da bodo na svetu revolucije toliko časa, dokler se ne uresniči geslo: Zemlja kmetu, orodje delavcem, delo vsem!

(Konec prihodnjic.)

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Miklavž

kupi najceneje razno sveže
domače pecivo, Miklavže,
hudobce, bonbonijere, šibe

itd. pri

Jakob Zalazniku
slaščičarju v Ljubljani.

Posebna specialiteta likerja

Posebna specialiteta likerja

Važno za vsakega delavca!

Izšlo je že vseh 5 zvezkov dela

Temeljna načela socialne
demokracije

(Erfurtski program)

Napisal Karol Kautsky. — Poslovenil Anton
Kristan (1-4) in F. P. (zvezek).

Cena vsem zvezkom K 1-70. — Posamezni zvezki
imajo naslove: I. Kdo uničuje proizvajanje v
malem? Cena 30 vin. II. Proletariat. Cena vin.
III. Kapitalistični razred. Cena 30 vin. IV. Država
prihodnosti. Cena 40 vin. V. Razredni boj. Cena
40 vin. Dobi se v vseh knjigarnah kakor tudi v
založbi »Zarje«.

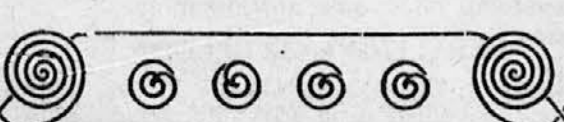
Kavarna
Unione v Trstu
ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih re-
vij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Moderna veda in socializem

Napisal Enrico Ferri. Poslovenil M. J-č.

To knjigo toplo priporočamo. Cena 1-20 K.
Dobi se v vseh knjigarnah in v založbi »Zarje«.

Najnovejše! Najnovejše

Maksim Gorkij

„Mati“

Cena K 4.—

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je
izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, ka-
kor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je
knjigo založila in izdala.

V kratkem začnemo razpošiljati Družinski koledar

s slikami za navadno leto 1913.

ki ga je izdala in založila

Splošna delavska zveza „Vzajemnost“ za Kranjsko v Ljubljani.

Vsebina:

Libertaire: V zadnji uri (uvodna pesem). — Ka-
lendarij. — Beleške. — Splošni kalendarij. — Poštne, brzo-
javne in telefonske določbe. — Kolkovne lestvice. — Dolo-
čila za kolkovanje listin, spisov, računov, knjig itd. — Do-
hodninski davek (tabela). — Krone v markah in dolarjih ter
obratno (tabela). — Vojaška taksa (tabela). — Letni obzor.
— Slavko Filipič: Luči! (pesem). — Ivan Cankar: Sipek
cvetec. — Milka: Ne sanjajte! (pesem). — C. Fl. Golar: Ljubica iz tovarne. — Petöfi-Josipov: Sanje
(pesem). — Vox-J. Molek, Chicago: Pripovedka. —
Evica Rubič: Solčna dežela (pesem). — Dr. Robert Dan-
neberg: Delavčeva usoda. — R. Korngold-J. Molek, Chicago: Zadnja noč (slika iz ameriških delavskih bojev). —
Bojna pesem svobode (zgodovinska črtica). — Ferd. Han-
nusch: Na potovanju. — Evgen V. Debs: Utrinki. —
Ivan Cankar: Od Vrhniko do Borovnice. — P. F. V. na-
ravo! — Jamski tajnik H. And. Perko: Svetovnoznana
Postojnska jama. Etbin Kristan: Na planini! (pesem). —
Ign. A. Stebi: Črtica o zrakoplovstvu. — Moderna reklama
(poučen sestavek za čitatelje listov). — D. M.: Spomini.
(Odlomki iz predavanja sodr. M. Cobala v ljubljanski „Vza-
jemnosti“ dne 16. oktobra 1912). — Melhior Cobal: Po-
gled v preteklost rudarske organizacije na Slovenskem. —
Jakob Škerbic: Strokovna organizacija pekarskih pomoč-
nikov na Slovenskem. — Frank Petrič, Chicago: Nekaj
splošne zgodovine socialističnega gibanja v Ameriki. —
Alojzija Stebi: Ali si socialistinja? — Sirokovne organi-
zacije in socializem. — Dr. Anton Dermota: O obrtnih
sodiščih. — Za časopisje (poučen sestavek). — Oglasi in
beleške.

Slike:

12 koledarskih in več drugih vinjet. Dr. vitez Hochen-
burger. — Nikolaj Njegus Vavrak. — Grof Karel Stürgkh.
— Poslanec Franc Silberer. — Dr. Viktor Adler. — Ljub-
ljanske mune Uršulinke gredo na voliče. — Orožništvo raz-
ganja z nasajenimi bajoneti radovedneže pred ljubljanskim
ženskim voliščem. — Spreved tržaških in ljubljanskih so-
drugov na Dunajski cesti (cela stran). — Pozdravni govori
pred „Narodnim domom“. — Valentin Pittoni. — Giovanni
Oliva. — Ivan Stravs, župan mesta Idrije. — Opozicijski
ogrski poslanci gredo skupno pod vodstvom grofa Aponya
v parlament. — Vojaštvo straži ogrski parlament. — Ogrski
opozicijski poslanec Kovacs. — Diktator Hrvaške, Slavko
pl. Cuvaj. — Avgust Bebel. — Italijansko taborišče v oazi.
— Italijanska straža opazuje gibanje v nasprotnem taboru.
— Umrjeni ruski ministrski predsednik Stolipin. — Evgen
V. Debs, soc. preds. kandidat v Združenih državah. — Emil
Seidel, soc. podpreds. kand. v Združenih državah. — Vol-
jaštvo na trgu pred parlamentom v Teheranu. — Ljubico iz
tovarne (2 slike). — „Da več: Ti si naš kandidat“. — Pla-
ninske kočje. — Prijatelj priride. (5 slik). — Slike iz Po-
stojnske jame (8 slik). — Razne vrste zrakoplovov in letalnih
strojev (5 slik). — E. Rusjan. — France Zeleznikar. —
Anton Grabovc. — „Delavsko izobraževalno društvo“ v
Ljubljani 1. 1881. — Rok Drofenik. — Praznovanje 1. maj-
nika v Zagorju 1. 1903. — Etbin Kristan (cela stran). —
Josip Kopač. — Ignjat Mihevc. — Tamburaški zbor „Vza-
jemnost“ v Mostah. — Melhior Cobal. — Andrej Canžek.
— Skupina slov. vodilnih sodrugov v Chicagu. Slov. soc.
klub št. 27 v Clevelandu. — Slov. soc. pevski zbor v Mill-
waukee. — Delavske hiše v Ljubljani.

„Družinski koledar“ obsega nad 13 tiskovnih pol v veliki osmerki (nad 210 strani) in je
trdo vezan v krasne izvirne platnice. Koledar je izredno pripraven tudi za pisarne, ker obsega naj-
popolnejše določbe splošne vrednosti.

Cena: 1 izvod 1-20 K, po pošti 20 vin. več; 50—100 izvodov za organizacije po 1 K;
nad 100 izvodov po 95 vin. Na naročila brez denarja se ne ozira. Pošilja se tudi po povzetju. V
kolportajo (proti poznejšemu obračunu) se pošilja le organizacijam na pisмено naročilo, opremljeno
z društvenim pečatom in podpisom predsednika in blagajnika. Od kolportaje preostalih koledarjev
se ne vzame nazaj.

Naslov za naročbe:

Zveza „Vzajemnost“ v Ljubljani.

Ameriški sodrugi, za katere je prirejena posebna izdaja, dobe „Družinski koledar“ pri „Jugoslovanski
socialni tiskovni družbi“ v Chicagu. — Cena enemu izvodu 30 centov.

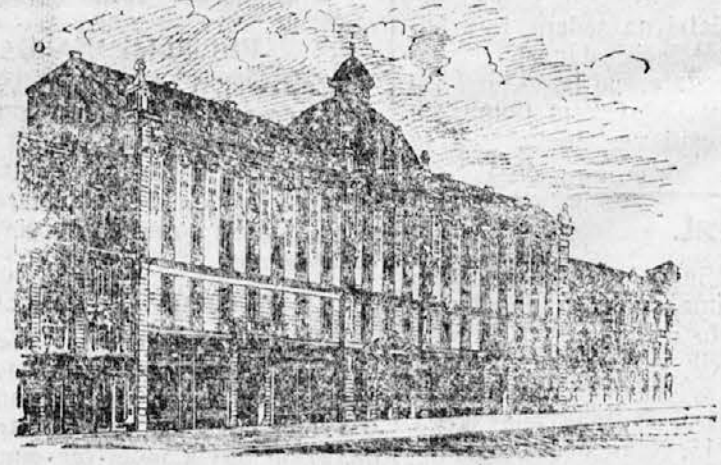
Mestna hranilnica LJUBLJANSKA

v Ljubljani, Prešernova ulica 3.

Največja slovenska hranilnica.

Prometa koncem leta 1911: 614.5 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog
: 42 milijonov kron

Rezervni zaklad
: 1 milijon 300.000 kron

Sprejema vloge vsak delavnik. Sprejema tudi vložne knjižice drugih denarnih
zavodov. Obrestuje po

4 1/4 %

brez odbitka. Za vloge jamči rezervni zaklad hranilnice in mestna občina Ljub-
ljanska z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo. Poslovanje nad-
zoruje c. kr. deželna vlada. Izključena je vsaka špekulacija in
izguba vložnega denarja. Posoja na zemljišča in poslopja proti 5%
obrestim in najmanj 1/2 % amortizacije. Za varčevanje ima vpeljane domače
hranilnike. Posoja tudi na menice in vrednostne papirje.